

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' כי-תשא תש"פ | גליון מס' 178
הדברים נמסרו ביום ו' עש"ק פר' תצוה, י' אדר תש"פ

מְבוּדָּי הַקּוֹרוֹנָה בְּמַצּוֹת הַפּוֹרִים

השתדלות בתפילה לעצירת המגיפה | החובה ההלכתית לשמור על הנחיות משרד הבריאות | חובת הזהירות מלהזיק אחרים | השווה בבידוד - כיצד יקרא פרשת 'זכור'? | וכיצד יקיים את מצוות יום הפורים? | וגם: האם יש לחשוש לטבול במקוואות?

אפיקורוס. דהיינו, שהוא שופט את ענייני העולם והטבע על פי מה ששכלו מבין, ואינו מתבטל ומשעבד את שכלו והבנתו לדעת חכמים. ואשר על כן כל שההלכה מורה בהחלט שאסור להתענות, שוב אין לערער על הדבר כלל, ועליו לקיים "לשמוע את דבר ה' (עמוס ח א) - זו הלכה" (שבת קלא ע"ב), לשמוע לרופאים.

ולכן מי שעל פי ההנחיות עליו להיכנס לבידוד, ישהה בבידוד במשך שבועיים, עד שיתברר שאינו חולה כלל, ולא יצא אפילו כדי להתפלל בציבור, כי הוא פטור מכך, 'אנוס - רחמנא פטריה', ויתפלל ביחידות. ואפילו שלא ישמע קריאת התורה בימי שני וחמישי, וביום פורים, מכל מקום הרי חובת קריאת ספר תורה היא חובת ציבור והוא אנוס.

הזהירות מהזיק אחרים

כתבו התוספות (בבא קמא כג ע"א) שיותר יש לאדם לזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יזקק. ומבואר בתורה שהמזיק ממון חברו חייב לשלם, שנאמר (ויקרא כד כא): "מכה בהמה יִשְׁלַמְנָהּ, ומכה אדם יומת", וכפי שדרשו בגמרא (בבא קמא פג ע"ב), וכן פסק הטור (חו"מ סי' שעח) שאסור להזיק ממון חברו. והוא הדין שאין להזיק חברו ולהדביקו במחלה ח"ו.

הגאון רבי עקיבא אייגר כתב מכתב בתקופה בה השתוללה מגיפת ה'חולירע' באירופה, בשנת תקצ"ב (אגרות רבי עקיבא אייגר, אגרת עג) שם כתב: "גם הזהרתי פעמים הרבה, באזהרה אחר אזהרה, שיהיו הנהגתם באכילה ושתיה כפי אשר סידרו ואשר שפטו הרופאים להזהר מזה, וירחקו כמטחווי קשת כאילו הם מאכלות אסורות, ולא יעברו על דבריהם אף כמלא נימא, ובכלל זה להשמר מכל דבר ודבר וכו' והעובר על ציווי הרופאים בסדר ההנהגה חוטא לה' במאוד, כי גדול סכנתא מאיסורא (חולין י ע"א), ובפרט במקום סכנה לו ולאחרים שגורם ח"ו התפשטות החולי בעיר וגדול עוונו מנשוא". לכן חובה קדושה על כל אחד ואחד מאיתנו לשמור על כללי ההיגיינה. יש לאוורר את בתי הכנסיות, לפתוח חלונות, ולדאוג לאוויר נקי וצח.

חיוב קריאת פרשת זכור

קריאת פרשת זכור לדעת רוב הראשונים היא מצוה מהתורה, כך משמע מדברי התוספות (ברכות יג ע"א), וכן כתבו תוספות הרא"ש הרשב"א (ברכות יג ע"א), הרא"ש (ברכות מז ע"ב), ותוספות רבי יהודה החסיד (שם), תוספות ר"ש משאנץ (סוטה לג ע"א), הסמ"ג (עשין קטז), הסמ"ק (סימן קמז), ספר החינוך (מצוה תרג).

שאלה: מגיפת ה'קורונה' מתפשטת, ובעוונות הרבים הגיעה במקצת לארץ ישראל, אמנם מעטים נדבקו, אך מאות ואלפי אנשים נכנסו לבידוד כדי למנוע את התפשטות המחלה. בהתאם לכך מתעוררות שאלות הלכתיות, כיצד לנהוג לענין קריאת המגילה, תפילה בציבור וכדו'?

השתדלות בתפילה לעצירת המגיפה

תשובה: ראשית כל, יש להעביר בתפילה להקדוש ברוך הוא שיעמוד מכסא דין וישב על כסא רחמים. להעביר בעד החולים שיתרפאו ובעד המגיפה שתיעצר. בעת פתיחת ההיכל רצוי לומר פרק תהלים, ולהוסיף תפילה מיוחדת בענין עצירת המגיפה ורפואת החולים.

התורה הקדושה - תורת חיים היא

חייבים להדגיש שיש לשמוע להוראות של רשויות הבריאות המוסמכות, וכל אלו שהורו להם להיכנס לבידוד, אסור להם לצאת מביתם, אף לא לדבר מצוה, ועל פי ההלכה חייבים לשמוע להנחיותיהם, שעושים כן בכדי למנוע את התפשטות המחלה. התורה שלנו היא תורת חיים, ומצווה אותנו (דברים ד טו): "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", ועוד נאמר בתורה (ויקרא יח ה): "ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", ובגמרא (יומא פה ע"ב) דרשו חכמים: "וחי בהם - ולא שימות בהם". ולכן ידוע שפיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, וחולה שיש בו אפילו רק ספק סכנה, מחללים עליו את השבת ואוכל ביום הכיפורים, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת ה"ג) ש"אסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה, שנאמר "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" ולא שימות בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוה בעולם".

החובה לשמוע בקול חכמים

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שמע פעם על תלמיד-חכם שחלה והתעקש להתענות ביום הכיפורים, בניגוד לדעת הרופאים. הגרש"ז א"א נסע לבקרו ודיבר עמו על עניינים שונים, ובתוך דבריו אמר לו כי פשוט הדבר שחייב הוא לשמוע בקול הרופאים ואסור לו להתענות. החולה חזר ועמד על דעתו וטען שהוא מכיר בכוחותיו והוא יכול להתענות. משראה הגרש"ז אויערבאך שהוא עומד בעקשנותו, אמר לו: "יש כאן ריח אפיקורסות ח"ו", שכן מבואר בגמרא (סנהדרין צט ע"ב) שהאומר "מאי אהנו לן רבנן?" הרי זה

ומבואר בגמרא (מגילה יח ע"א) לענין הקורא את המגילה בעל-פה ולא יצא, ומנין שצריך לקרוא את המגילה מתוך ספר, ונלמד בגזירה שווה 'זכירה' 'זכירה', שבענין חיוב קריאת המגילה כתוב (אסתר ט כח) "והימים האלה נזכרים ונעשים", ולענין זכירת מלחמת עמלק כתוב (שמות יז יד) "כתוב זאת זכרון בספר", וכשם שבזכירת עמלק "בספר", כך קריאת המגילה צריך בספר. הרי שפשוט שפרשת זכור יש לקרוא מתוך ספר תורה. וכך פסק מרן בשולחן ערוך (סי' קמו ס"ב, וס' ס תרפה).

השוה בבידוד כיצד יקרא פרשת 'זכור'?

אמנם השוה בבידוד אסור לו להפר את הוראות משרד הבריאות ולבוא לשמוע קריאת פרשת 'זכור' בבית כנסת, כי יש בזה משום פיקוח נפש. ואם אפשר יביאו לו ביום שישי ספר תורה לבית, והתיק יהיה עטוף בניילון, ויניחוהו במקום מכובד, ויחזור על הקריאה בדקדוק ובטעמים, ובשבת בבוקר יקרא פרשת זכור ביחידות בלי ברכות לפניו ולאחריה.

ואמנם המהרא"י בשו"ת תרומת הדשן (סי' קח) כתב שיש לקרוא פרשת 'זכור' דוקא בעשרה, וכך משמע מדברי הרא"ש (ברכות מז ע"ב), וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סי' תרפה ס"ז) לענין פרשת 'זכור' ופרשת 'פרה אדומה' שבני הישובים שאין להם מנין, צריכים לבא למקום שיש מנין, כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. אך השוה בבידוד ואינו יכול לצאת ואי אפשר לקרוא בעשרה, 'אנוס - רחמנא פטריה', ויקרא ביחידות ולכל הפחות יצא בכך ידי חובה בזכירת מעשה עמלק, וכמובן היחיד יקרא בלי ברכה.

אם אין אפשרות להביא ספר תורה לבית השוה בבידוד, יציין אצלו לתזכורת בלוח-שנה להשלים את קריאת פרשת זכור בחודש אלול, במפטיר של פרשת כי תצא, ויאמר אז לשליח ציבור שיכוין עליו להוציא ידי חובת קריאת פרשת זכור, והוא יתכוין לצאת ידי חובה.

והמבודד שאין לו ספר תורה, יקרא בשבת זו פרשת 'זכור' מתוך חומש, למרות שאינו מקיים בכך את המצוה כתיקנה, מכל מקום על ידי כך יזכור את מעשה עמלק, כפי שכתב הרמ"א (סי' תרפה ס"ז). וביאר בשו"ת בנין שלמה - להגאון רבי שלמה הכהן מוילנא (סי' נד) דכיון שמצוות זכירת מעשה עמלק היא על כל יחיד ויחיד, לכן אם אין ספר-תורה, חייב היחיד לקרוא לכל הפחות מתוך חומש, מה שאין כן בשאר חיובי קריאת התורה, שאם אין ציבור אין היחיד חייב, כדברי הרמב"ן (מגילה ה ע"ב).

קריאת המגילה לשוהים בבידוד

לענין קריאת המגילה להשוהים בבידוד, שכן הכל חייבים במקרא מגילה, האנשים והנשים, הגם שזו מצוה שהזמן גרמא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, מכל מקום מבואר בגמרא (מגילה ד ע"א) שנשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס. ופרש"י שגזיזת המן "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים" היתה אף על הנשים. ולכן איש או אשה השוהים בבידוד, יביאו להם מגילה כשרה עטופה בניילון, והמבודדים יקחוה ויקראו בה. ויכולים לברך ברכות שלפניה, אבל ברכה שלאחריה אין מברכים אלא בעשרה.

אי אפשר לצאת ידי חובה אם ישמעו את קריאת המגילה דרך הלווין, או דרך רדיו וטלפון, אפילו בשידור ישיר, ואפילו אם רואים את השליח-ציבור קורא את המגילה בבית-הכנסת, אינם יוצאים בזה ידי חובה, מפני שצריכים לשמוע את המגילה מפי בר-חיובא, והשומעים על ידי אחד מכשירים הללו, שומעים את קול המדבר דרך 'ממברנא', שהוא 'עץ ואבן', וכיון שאין זה הקול המקורי, לכן אינם יוצאים ידי

חובה, וכפי שביאר הראשון לציון הגאון רבי בן-ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל בספרו שו"ת משפטי עוזיאל (מה"ת או"ח סי' לד אות ג), וכן כתב בשערים מצויינים בהלכה (סי' קכט סק"כ).

ואינו דומה לעניית אמן על ברכה וקדיש הנשמעים בשידור ישיר, וכדמשמע מהגמרא (סוכה נא ע"ב) לגבי אלכסנדריא של מצרים, שהיו עונים אמן למרות שלא שמעו הברכות ממש, אלא סימנו להם מתי לענות אמן על ידי הנפת סודרין, כי שם סוף סוף עונה אמן על השבח ששומע שמשבחים באותה שעה את הבורא יתברך, אך זהו לענין עניית אמן ולא לענין שיוצא ידי חובה.

קריאת המגילה בדקדוק ובטעמים

אם השוה בבידוד יודע טעמי המקרא, עדיף שיקרא עם טעמים, אך אם אינו יודע לקרוא בטעמים אינו מעכב. ובלבד שידקדק ולא יקרא עם טעויות, כי ישנם טעויות שמעכבות, ואין יוצאים ידי חובה, כגון בפסוק "ומרדכי ישב בשער המלך" אם קרא 'ישב' בלשון עבר, וכן בפסוק "והמן נפל על המיטה", אם קרא 'נפל' בלשון עבר, לא יצא ידי חובה, כי צריך לקרוא בלשון הווה, משום פרסום הנס. אבל יש טעויות שאינן מעכבות, כגון אם קרא 'היהודיים' במקום 'היהודים', כי אין בזה שינוי משמעות, וכמבואר בשולחן ערוך (סימן תרצ ס"ד).

ולכן אם השוה בבידוד אינו יודע לקרוא את המגילה ללא טעויות המעכבות, יביאו מי שיקרא את המגילה בקול רם בעמדו בחדר המדרגות, במרחק מהמבודד, על פי הנחיות משרד הבריאות, ויכוין להוציא ידי חובה. והמתגורר בקומה ראשונה יכול לפתוח את החלון, והקורא יעמוד בחצר ויקרא שם את המגילה ויוציאו ידי מחובה, והמבודד יקשיב היטב לכל מילה ויכוין גם הוא לצאת ידי חובה.

באופן זה הקורא יברך את הברכות שלפניה, למרות שכבר בירך אותם בבית-הכנסת והוציא את כל הציבור ידי חובה, וכדקיימא לן בגמרא (ראש השנה כט ע"א) אף על פי שיצא - מוציא. וכך המנהג בכל שנה כאשר קוראים את המגילה לנשים, שהקורא מברך את כל הברכות שלפניה, ואין צורך דוקא ליתן להן שיברכו בעצמן, ומוציאן ידי חובה גם בברכות.

יתר מצוות הפורים

לגבי שאר מצוות היום של פורים, השוה בבידוד ימנה שליח דרך טלפון שיתן במקומו משלוח-מנות ומתנות-לאביונים, וכדקיימא לן בכל התורה כולה "שלוחו של אדם כמותו" (נדרים עב ע"ב). ניתן למנות כשליח גם ילד קטן, וכן אחד מבניו או אחיו ואחיותיו, העיקר שהמשלוח-מנות יגיע אל הנמען. ויכול לקיים מצות מתנות-לאביונים גם בתשלום על ידי הוראה לבנק או דרך כרטיס-אשראי.

הטבילה במקוואות

בענין המקוואות, ידוע שהם מפוקחים במשך כל השנה כולה באופן תדיר, ועל כן אין כל חשש בכך, כמובן תוך שמירה על כללי ההיגיינה המחוייבים. ויש לעקוב אחר עדכון הכללים של משרד הבריאות. וטבילה שבלאו הכי איננה חובה, שהיא מידת חסידות טובה, ודבר חשוב שגדולים ורבים מקפידים בכך, אך אם על ידי ריבוי הטובלים יש אפילו חשש או ספק קל שהמקום אינו נקי כראוי, יש להמנע מטבילה במקוה זה.

הרף למשחית!

נסיים בתפילה להקדוש ברוך הוא, שישלח רפואה שלימה לכל החולים, ויעצור את המגיפה והמשחית מעלינו ומעל כל עמו ישראל, אמן ואמן.

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 וכן בקו 'ערוץ מרן': 0799-16-5000 בשידור חי וחוזר

להנצחות (להצלחות, לרפואות ולעילוי נשמות) ולקבלת הגליון במייל: yk3121405@gmail.com | כל הזכויות שמורות ©